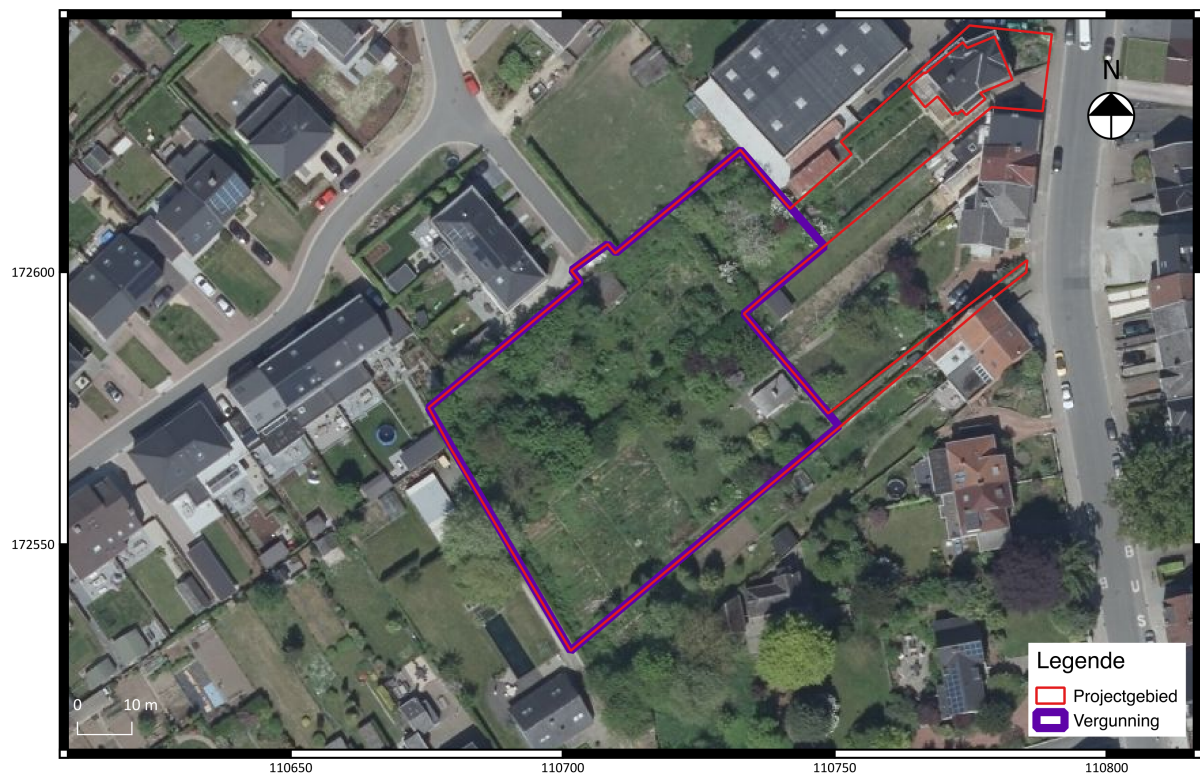

Archeologienota: Een verkaveling aan de Mouterijstraat te Zottegem

Vanessa Vander Ginst
Julie Van Roy

Tienen, 2019
Studiebureau Archeologie bvba

Archeologienota: Een verkaveling aan de Mouterijstraat te Zottegem

**Vanessa Vander Ginst
Julie Van Roy**

**Tienen, 2019
Studiebureau Archeologie bvba**

Colofon

Archeologienota: Een verkaveling aan de Mouterijstraat te Zottegem

Initiatiefnemer:	Danneels nv
Projectleiding:	Annelies De Raymaeker & Vanessa Vander Ginst
Erkend archeoloog:	Vanessa Vander Ginst
Auteurs:	Vanessa Vander Ginst, Julie Van Roy
Foto's en tekeningen:	Studiebureau Archeologie bvba (tenzij anders vermeld)

Op alle teksten, foto's en tekeningen geldt een auteursrecht. Zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van Studiebureau Archeologie bvba mag niets uit deze uitgave worden vermenigvuldigd, bewerkt en/of openbaar gemaakt, hetzij door middel van webpublicatie, druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook.

Studiebureau Archeologie bvba
Bietenweg 20
3300 Tienen
www.studiebureau-archeologie.be
info@studiebureau-archeologie.be
tel: 0474/58.77.85
fax: 016/77.05.41

©2019, Studiebureau Archeologie bvba

Hoofdstuk 2 Programma van maatregelen

2.1 Administratieve gegevens

Projectcode:	2019H19
Aanleiding:	De opgemaakte archeologienota kadert in een geplande aanvraag voor het bekomen van een omgevingsvergunning (verkavelen van gronden) voor de bouw van acht nieuwe woningen. Het projectgebied omvat ca. 4183 m ² , waarvan het effectieve vergunningsgebied ca. 3515 m ² bedraagt. ²³ Daarmee valt de vergunningsaanvraag binnen de aanvragen waarbij de totale oppervlakte van de kadastrale percelen 3000 m ² of meer bedraagt en waarbij de bodemingreep 1000 m ² of meer bedraagt (Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013, het Onroerenderfgoedbesluit van 16 mei 2014 en de Code van Goede Praktijk).
Erkend archeoloog:	Vanessa Vander Ginst OE/ERK/Archeoloog/2015/00030 Studiebureau Archeologie bvba, OE/ERK/Archeoloog/2015/00002
Locatie:	Zottegem, Mouterijstraat (fig. 1.1 en 1.3) Bounding box: punt 1: x = 110 675, y = 172 530 punt 2: x = 110 790, y = 182 645 Zottegem, Strijpen, Afd. 8 , Sectie B, percelen 426G9, 426E5, 426T5 (partim), 426D7 (partim) (Fig. 1.3)
Relevante termen: ²⁴	Bureauonderzoek, buitengebied, (zand)leemstreek, Vlaamse Ardennen
Bebouwde zones:	Het vergunningsgebied is momenteel in gebruik als (moes)tuinzone. Behalve enkele barakken is er geen bebouwing op het terrein aanwezig.

²³ Met het projectgebied wordt bedoeld: alle percelen die geheel of gedeeltelijk in de vergunningsaanvraag worden opgenomen. Het vergunningsgebied is de zone waarin de geplande werken zullen plaatsvinden en waarop deze archeologienota van toepassing is.

²⁴ Thesaurus: <https://inventaris.onroerendergoed.be/thesaurus>

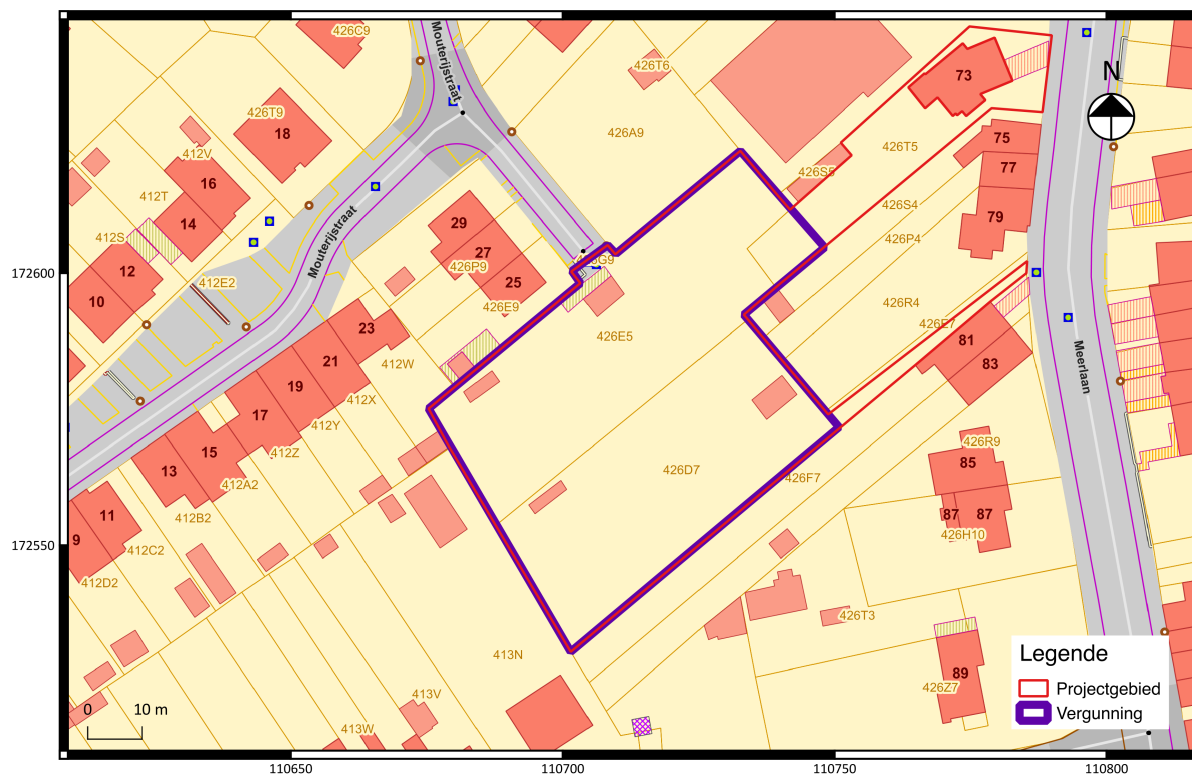

Fig. 2.1: Uittreksel van het kadastrale plan met situering van het projectgebied (©CADGIS).

2.2 Gemotiveerd advies

Op basis van het gevoerde bureauonderzoek kon onvoldoende aangetoond worden dat er zich geen relevante archeologische waarden op het terrein aan de Mouterijstraat bevinden. Door de aard van het geplande project – een verkaveling met nieuwbouwwoningen – is een verstoring van het aanwezige bodemarchief onvermijdelijk en dit tot min. 80 cm onder het maaiveld.

De combinatie van aardkundige, historische en archeologische gegevens wijst erop dat het onderzoeksproject interessante en relevante archeologische waarden kan bevatten. Het terrein bevindt zich op de noordelijke uitloper van een heuvelrug in de buurt van de Traveinsbeek. Dit zorgt ervoor dat het terrein landschappelijk gezien een interessante locatie voor menselijke activiteiten kan zijn geweest. De quartair diktekaart toont mogelijk aan dat het tertiair substraat zich relatief dicht onder de teelaarde bevindt. Op het grootste gedeelte van het terrein gaat het om minder dan 20 cm. In de noordelijke hoek van het vergunningsgebied werd reeds in 1999 een boring geplaatst, waaruit bleek dat de quartaire sedimenten hier max. 40 dik waren. Bijgevolg lijkt het potentieel voor een *in situ* bewaarde steentijd (artefacten)site laag. Toch sluit het feit dat er geen paleobodems verwacht worden en dat het tertiair substraat mogelijk ondiep voorkomt, de steentijdverwachting niet volledig uit. Gezien de nabijheid van het tertiair kan het voorkomen van midden-paleolithische sites of artefacten moeilijk uitgesloten worden. In de regio zijn voorbeelden van finaal-paleolithische sites, mesolithische sites en neolithische sites die aangetroffen zijn in windvallen en/of in kleine depressies. Paleobodemrelicten kunnen tijdens de Weichsel-stadialen of de laatste ijstijd onder invloed van winderosie weggeërodeerd zijn waardoor de artefacten die ermee geassocieerd waren achtergebleven zijn op erosieoppervlakken. De originele depositiecontext is hierdoor niet langer bewaard, maar de interne samenhang tussen de artefacten kan wel bewaard zijn. In microdepressies kunnen deze bodemhorizonten wel bewaard gebleven zijn.

Recentere holocene klimaatfluctuaties met humus-, ijzer en kleiaanrijking in de B-horizont kunnen deze paleobodemrelicten visueel slecht waarneembaar gemaakt hebben.

Door de helling naar het zuidwesten toe is er kans op erosie. Nog een afweging is dat het terrein sinds de Ferrariskaart in cultuur is geweest (akkerland). Hoewel de mogelijkheid op het aantreffen van een steentijdsite niet kan uitgesloten worden, lijkt deze toch niet specifiek hoog te zijn.

Zottegem kende vanaf de (proto)historische periodes een interessante, rijke en soms woelige geschiedenis, waardoor het niet uitgesloten is dat hiervan op het projectgebied ook nog sporen aanwezig zijn. Vanaf de late middeleeuwen liggen de verwachtingen echter weer iets lager, aangezien de bewoning zich dan waarschijnlijk eerder rond de bestaande dorpscentra en kerken situeerde.

Eerst wordt de opportuniteit van de diverse methoden van vooronderzoek zonder ingreep in de bodem afgewogen.

Methode	Opportuun	Motivering
Geofysisch onderzoek	Nee	Geofysisch onderzoek is niet aangewezen, omdat dit geen gegevens over de chronologie van de eventueel gedetecteerde fenomenen kan opleveren. Ook dient erop gewezen te worden dat vooral grote en specifieke sporen opgemerkt worden tijdens dit soort onderzoek. Kleinere sporen die mogelijk deel uitmaken van een plattegrond worden al sneller niet opgemerkt. Ook dient na de uitvoering van geofysisch onderzoek steeds verder onderzoek met ingreep in de bodem plaats te vinden om de aard van de aangetroffen anomalieën te verifiëren. Dergelijk onderzoek is niet nuttig en niet noodzakelijk.
Veldkartering	Nee	Het vergunningsgebied is op dit moment volledig in gebruik als (moes)tuin. Hier en daar staat er ook een tijdelijke constructie, waardoor de oppervlakte verstoord werd. Hierdoor is het ofwel onmogelijk ofwel zinloos om veldkartering uit te voeren.
Landschappelijk booronderzoek	Nee	Er wordt binnen het projectgebied geen specifieke bodemkundige situatie verwacht die het uitvoeren van landschappelijke boringen noodzakelijk maakt. Er zijn geen specifiek hoge verwachtingen voor het aantreffen van <i>in situ</i> bewaarde steentijd artefactensites. Zeker voor de oudste periodes is de associatie met paleobodemrelicten ook geen absoluut uitgangspunt. Recentere holocene klimaatfluctuaties met humus-, ijzer en kleiaanrijking in de B-horizont kunnen deze paleobodemrelicten overigens visueel slecht waarneembaar gemaakt hebben (waardoor ze in een boring mogelijk niet herkend worden).

Landschappelijke profielputten	Nee	Er wordt binnen het projectgebied geen specifieke bodemkundige situatie verwacht die het graven van landschappelijke profielputten noodzakelijk maakt. Er zijn geen specifieke verwachtingen voor het aantreffen van <i>in situ</i> bewaarde steentijd artefactensites. De bodemopbouw kan net zo goed in de profielputten van het wel geadviseerde proefsleuvenonderzoek onderzocht worden.
-----------------------------------	-----	--

Vervolgens wordt de opportuniteit van de diverse methoden voor vooronderzoek met ingreep in de bodem afgewogen.

Methode	Opportuin	Motivering
Verkennd archeologisch booronderzoek	Nee	Tijdens het bureauonderzoek kwamen er geen concrete elementen aan het licht die specifiek wijzen op de mogelijke aanwezigheid van een <i>in situ</i> bewaarde prehistorische artefactensite.
Waarderend archeologisch booronderzoek	Nee	Tijdens het bureauonderzoek kwamen er geen concrete elementen aan het licht die specifiek wijzen op de mogelijke aanwezigheid van een <i>in situ</i> bewaarde prehistorische artefactensite.
Proefputten in functie van steentijd artefactensites	Nee	Tijdens het bureauonderzoek kwamen er geen concrete elementen aan het licht die wijzen op de mogelijke aanwezigheid van een <i>in situ</i> bewaarde prehistorische artefactensite. Een onderzoek door middel van proefputten (in functie van steentijd artefactensites) zou binnen dit project enkel een meerkost en onnodige versterking van de bodemopbouw betekenen.

Proefsleuven en/of putten	Ja	Deze onderzoekstechniek biedt een beter ruimtelijk overzicht dan de voorgaande onderzoekstechnieken. Aangezien er geen complexe verticale stratigrafie wordt verwacht, is een proefsleuvenonderzoek aangewezen. Deze methode kan eventuele grondsporen aan het licht brengen, alsook inzicht geven in de eventueel aanwezige archeologische niveaus. Om een uitspraak te kunnen doen over de totaliteit van het projectgebied, is het nodig een groter percentage van het terrein te onderzoeken (12,5%). Hoewel dit resulteert in een grotere schadelijke impact op het bodemarchief, is deze techniek niet overdreven destructief. Verder onderzoek aan de hand van proefsleuven is noodzakelijk om de aan- of afwezigheid van een archeologische site op het terrein te bevestigen, tegelijkertijd kan er aandacht besteed worden aan de bodemopbouw (aan- of afwezigheid van colluviale pakketten).
---------------------------	----	---

Op basis van bovenstaande afwegingen wordt een **vervolgonderzoek in uitgesteld traject** voorgesteld en dit op uitdrukkelijk verzoek van de initiatiefnemer.²⁵ Het vooronderzoek zal bestaan uit proefsleuven over het volledige vergunningsgebied en zal worden uitgevoerd zodra de initiatiefnemer eigenaar is van het volledige vergunningsgebied. Deze zone heeft een oppervlakte van **ca. 3515 m²**.

Het vervolgonderzoek kan echter pas plaatsvinden indien het terrein ontdaan is van alle hoge(re) begroeiing, bebouwing en verharding. Aangezien de diepte van het archeologisch vlak niet gekend is, mogen deze enkel bovengronds verwijderd worden. Stronken en wortels mogen niet verwijderd worden.

²⁵ Aangezien het vergunningsgebied momenteel in gebruik is als (moes)tuin en de initiatiefnemer geen eigenaar van de terreinen is, is op vraag van Danneels nv een programma van maatregelen in uitgesteld traject opgesteld.

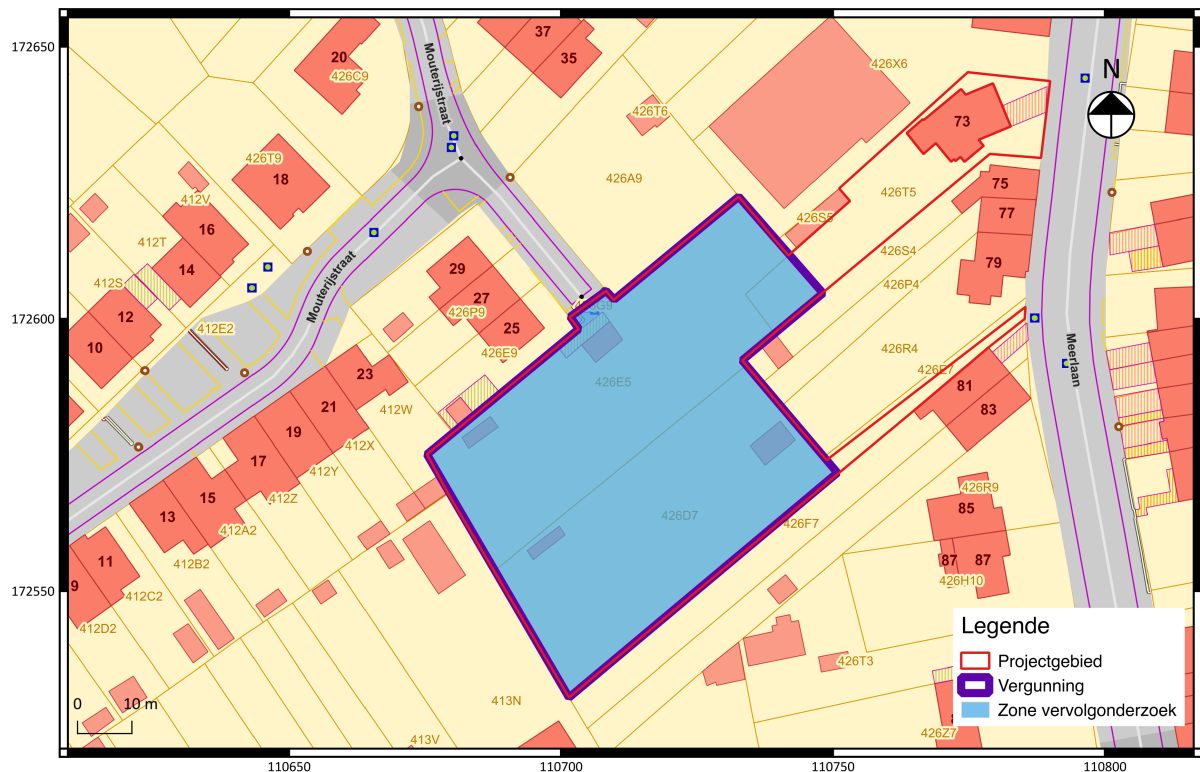

Fig. 2.2: Syntheseplan met aanduiding van de zone geselecteerd voor verder onderzoek.

2.3 Programma van maatregelen voor uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem

2.3.1 Vraagstelling en onderzoeksdoelen

De doelstelling van een vooronderzoek met ingreep in de bodem is nagaan of er archeologische niveaus aanwezig zijn in het projectgebied en op welke diepte deze voorkomen. Op deze manier zal het mogelijk zijn om in te schatten in welke mate de geplande werken een versturende impact zullen hebben. Verder dient het vooronderzoek met ingreep in de bodem uitspraak te kunnen doen over de aan- of afwezigheid van een archeologische site binnen het onderzoeksgebied en of er een mogelijkheid tot kennisvermeerdering bestaat.

Kan vooronderzoek met ingreep in de bodem bijkomende informatie aanleveren die het mogelijk zal maken de hypothesen gebaseerd op het bureauonderzoek te bevestigen, te verfijnen of bij te sturen? Hiermee wordt bedoeld dat gegevens gegenereerd kunnen worden met betrekking tot:

- De opbouw van de ondergrond
- De aan- of afwezigheid van intacte bodems
- De graad van verstoring van de oorspronkelijke bodem
- De verwachte periode en aard van een eventuele site

Volgende onderzoeksvragen worden behandeld:

- In hoeverre is de oorspronkelijke bodem (sub)recent verstoord?
- Zijn er archeologisch relevante sites aanwezig?
- Wat is de omvang en de begrenzing van deze archeologische sites?
- Wat is het wetenschappelijk potentieel van de aanwezige archeologische sites?

- Op welke dieptes bevinden zich relevante archeologische niveaus?
- Kan er een link gelegd worden tussen de aangetroffen site(s) en de sites die in het verleden reeds in de omgeving werden onderzocht?
- Aan welk type context kunnen de sporen toegewezen worden (bijvoorbeeld: nederzetting, funerair)?

Het vooronderzoek in zijn geheel kan als volledig worden beschouwd als er voldoende informatie werd gegenereerd om:

- Een te bekrachtigen nota op te maken die de hoogstwaarschijnlijke afwezigheid van een archeologische site afdoende staft.
- Een te bekrachtigen nota op te maken die het ontbreken van potentieel op kennisvermeerdering afdoende staft.
- Een te bekrachtigen nota op te maken die de (on)mogelijkheid voor een behoud *in situ* staft en een plan van aanpak hiervoor biedt.

De onderzoeksmethode beslaat een oppervlakte van **ca. 3515 m²**, zoals die is afgebakend op basis van het uitgevoerde bureauonderzoek. De onderzoeksdoelen zijn succesvol bereikt wanneer de vooropgestelde onderzoeksvragen en de bijkomende onderzoeksvragen beantwoord zijn.

2.3.2 Onderzoeksstrategie, methode en technieken

Proefsleuvenonderzoek

De sleuven worden aangelegd volgens de Code van Goede Praktijk (versie 4.0) hoofdstuk 8.6. Het betreft een site zonder complexe verticale stratigrafie (landelijke context).

Gelet op de niet te verwaarlozen kans op het aantreffen van een steentijdsite dient de veldwerkleider te beschikken over aantoonbare ervaring met betrekking tot dergelijke vindplaatsen of dient hij/zij te worden bijgestaan door een ervaringsdeskundige steentijdarcheologie gedurende de volledige duur van het veldwerk.²⁶

Nog gelet op de niet te verwaarlozen kans op het aantreffen van een steentijdsite gebeurt het verdiepen van de proefsleuven laagsgewijs waarbij steeds voldoende tijd wordt voorzien voor het controleren en indien nodig opschaven van alle tussenvlakken op de aanwezigheid van artefacten(concentraties).

Mogelijke toch bewaarde archeologisch relevante bodemhorizonten (begraven paleobodem) en/of archeologisch relevante natuurlijke bodemsporen (o.a. boomvalkuilen) of artefactenclusters op erosievlakken die tijdens de machinale aanleg (lithische) artefacten opleveren, worden met behulp van de schop en/of truweel verder onderzocht. Spoorvullingen en/of bodemhorizonten worden hierbij laagsgewijs verdiept waarbij de artefacten en ecofacten worden ingezameld per stratigrafische eenheid. Van (natuurlijke) bodemsporen die zijn geassocieerd met één of meerdere artefacten dient er steeds een spoorprofiel te worden geregistreerd. Indien er tijdens de machinale aanleg van de proefsleuven geen artefacten worden aangetroffen, dan dient een representatieve selectie van de horizontsequentie van de eventueel aanwezige paleobodem en/of vullingen van natuurlijke

²⁶ De ervaring is (indien gevraagd) aantoonbaar met een CV (veldwerkervaring).

bodemsporen te worden gecontroleerd op de aanwezigheid van artefacten met behulp van de schop/truweel. Ter hoogte van iedere individuele artefacten(concentratie) wordt de lithostratigrafische opbouw geregistreerd door de aanleg van een bodemprofiel. Hierbij wordt bijzondere aandacht besteed aan het bepalen van de ruimtelijke verspreiding (in drie dimensies) van de individuele artefacten(concentraties). Een eerste waardering van het ingezamelde vondstmateriaal gebeurt reeds tijdens het veldwerk door de aanwezige ervaringsdeskundige steentijdarcheologie.

De aanlegdiepte van de proefsleuven wordt tijdens het veldwerk bepaald door de veldwerkleider op basis van de vraagstelling en de onderzoeksdoelen. Ook de inplanting van kijkvensters wordt tijdens het veldwerk bepaald door de veldwerkleider. De locatie van kijkvensters staat in functie tot de densiteit en aard van de aanwezige bodemsporen.

De proefsleuven hebben een breedte van 2 m en worden met een zuidwest-noordoost oriëntatie aangelegd. Hiermee volgen ze de hellinggraad én liggen ze parallel aan de langste perceelsgrens van het vergunningsgebied, wat een praktische uitvoering vergemakkelijkt. De proefsleuven worden aangelegd in een vast grid. Het betreft parallelle raaian van ononderbroken proefsleuven met een maximale tussenafstand van 15 m ten opzichte van elkaar, gerekend vanuit de centrale lengte-as van de sleuven (fig. 2.3).

Door middel van proefsleuven wordt 10% van het onderzoeksareaal onderzocht. De oppervlakte van de kijkvensters bedraagt 2,5%. Indien een archeologische site wordt aangetroffen, worden extra proefsleuven en/of kijkvensters gegraven om een afbakening van de site te bekomen. Kijkvensters worden ook gegraven om schijnbaar lege zones te controleren.

De proefsleuven en eventuele kijkvensters worden uitgegraven met een graafmachine met een tandenloze bak. De proefsleuven worden aangelegd op alle archeologische niveaus waarop grondsporen te zien zijn.

Indien een concentratie van artefacten aangetroffen wordt in de proefsleuven, dient deze verder gewaardeerd en afgebakend te worden. Dit zal gebeuren met een waarderend archeologisch booronderzoek, uitgevoerd conform de bepalingen uit de Code goede praktijk 8.5.

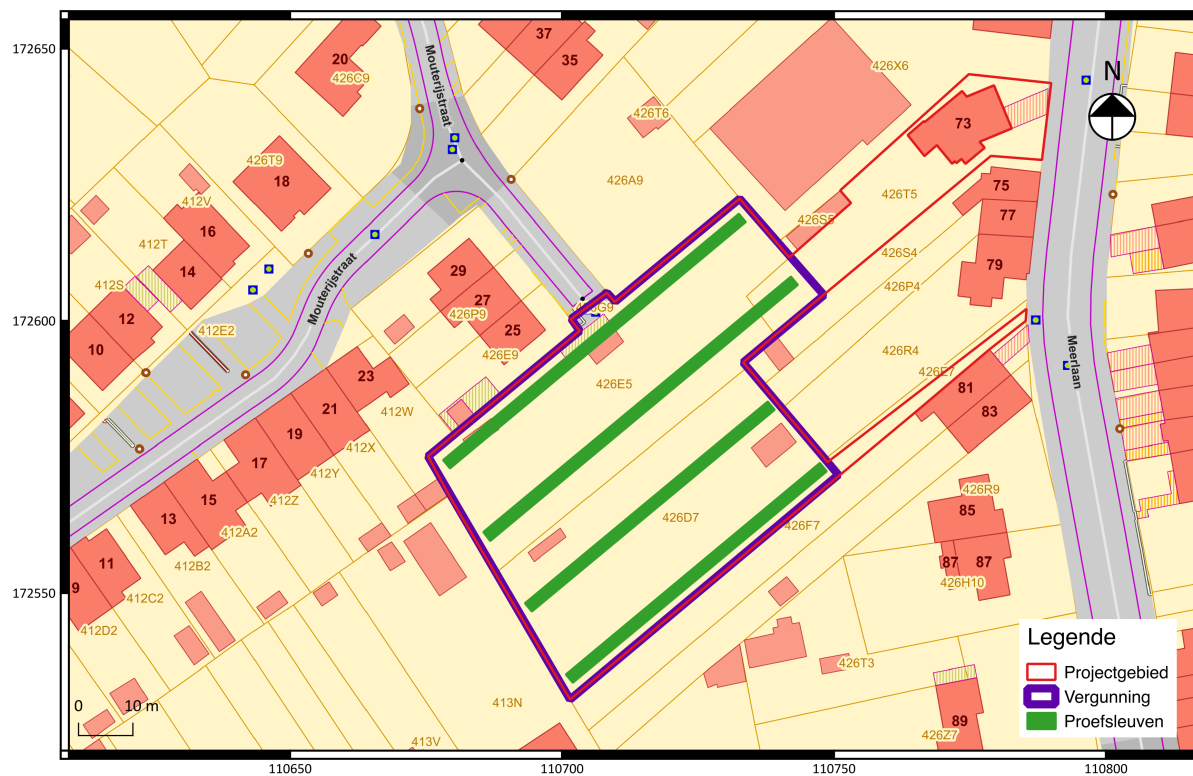

Fig. 2.3: Zicht op de geplande proefsleuven binnen het vergunningsgebied.

2.3.3 Afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk

Er zijn geen afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk voorzien.